

Memorial 2015

Com cada any, el Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya ha organitzat diverses activitats relacionades amb la memòria de la nostra història recent. Durant tot el 2015 s'han organitzat i realitzat homenatges, exposicions, activitats pedagògiques, conferències, cursos, publicacions, etc. que serveixen per mostrar el compromís de la nostra institució amb la memòria dels catalanes i catalanes. No és objecte d'aquest apartat fer un repàs exhaustiu de tota la programació del Memorial Democràtic durant aquest any, però sí que es vol assenyalar les activitats que hem considerat més destacades.

Els estudiants recorden les víctimes de l'Holocaust.

Les Nacions Unides van designar el 27 de gener com a Dia Internacional de Commemoració en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust i de prevenció de crims contra la humanitat. Enguany, a més, coincideix amb el 70è aniversari de l'alliberament dels camps i de la fi de la II Guerra Mundial, el 40è aniversari de l'inici del règim de Cambodja i el primer centenari de l'inici del Genocidi Armeni.

El Memorial Democràtic, el Departament d'Ensenyament, el Museu Memorial de l'Exili (MUME), el Servei Educatiu de l'Alt Empordà, el grup de treball Exili, Deportació i Holocaust i quinze instituts catalans van organitzar dos actes commemoratius adreçats a estudiants de 4t d'ESO i batxillerat, l'un a Barcelona i l'altre a la Jonquera. El lema fou «Mantenir viva la memòria».

Els estudiants recorden les víctimes de l'Holocaust

Homenatge a les 8 diputades de la legislatura de 1980-1984

35è aniversari de les primeres eleccions al Parlament: Homenatge a les 8 diputades de la legislatura de 1980-1984.

Amb motiu del 35è aniversari de les primeres eleccions al Parlament de Catalunya després de la dictadura franquista i la recuperació de les institucions democràtiques catalanes, i coincidint amb la commemoració del Dia Internacional de les Dones (8 de març), el Memorial Democràtic va retre homenatge a les 8 diputades que foren escollides durant la primera legislatura. Un homenatge que es va realitzar al

Parlament de Catalunya i que va tenir com a finalitat posar en valor la tasca que realitzaren aquestes dones durant aquella primera legislatura.

Justícia Universal per als crims de la Guerra Civil, el franquisme i el nazisme.

Taula rodona a l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona. El Memorial Democràtic i les Comissions de Memòria Històrica i de Justícia Penal Internacional de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona (ICAB) organitzaren la taula rodona «Justícia Universal per als crims de la Guerra Civil, el franquisme i el nazisme».

Hi participaren Oriol Rusca, degà de l'ICAB; Anna Messuti, advocada de la querrela argentina contra els crims del franquisme; Antonio Segura, advocat i col·laborador de l'equip Nizkor en relació amb la investigació dels crims contra espanyols als camps d'extermini nazi; i el director del Memorial Democràtic, Jordi Palou-Loverdos. La taula rodona tingué lloc amb motiu del 75è aniversari de l'afusellament del president de la Generalitat Lluís Companys i de milers d'altres víctimes, i del 70è aniversari de l'alliberament dels camps de concentració nazis.

Justícia Universal per als crims de la Guerra Civil, el franquisme i el nazisme.

La vigència de les lleis d'amnistia.

El Memorial Democràtic organitzà la taula rodona «La vigència de les lleis d'amnistia, punt i final a la Guerra Civil i la dictadura franquista?». Hi participaren Meritxell Batet i Carles Campuzano, diputada i diputat al Congrés dels Diputats; Gemma Calvet i Jaume Bosch, diputada i diputat al Parlament de Catalunya; Rosana Alija, professora de Dret Internacional i experta en justícia transicional, i Jordi Palou-Loverdos, director del Memorial Democràtic.

La jornada girà al voltant de les lleis d'amnistia aprovades durant la transició, i com aquestes han estat utilitzades per impedir la persecució dels crims de la Guerra Civil i la dictadura franquista, així com perspectives actuals i futures, tant polítiques com jurídiques.

La vigència de les lleis d'amnistia.

Commemoració del 70è aniversari de l'alliberament de Ravensbrück.

El camp de concentració de Ravensbrück va ser alliberat el 30 d'abril de 1945 per l'Exèrcit Roig. Per commemorar el 70è aniversari d'aquest alliberament, el Comitè Internacional de Ravensbrück organitzà diverses activitats en homenatge a les víctimes.

L'acte central tingué lloc el dia 19 d'abril, al mateix espai on s'habilitava el camp de concentració.

Commemoració del 70è aniversari de l'alliberament de Ravensbrück.

El Memorial Democràtic obre les portes.

Audiència Memorial a Monistrol de Montserrat.

Homenatge a les víctimes de la deportació.

Hi foren presents la vicepresidenta del Govern de Catalunya, Joana Ortega; de la delegada del Govern a Alemanya, Mar Ortega; el director del Memorial Democràtic, Jordi Palou-Loverdos; la presidenta de l'Amical de Ravensbrück, Anna Sallés; i la filla de Neus Català, Margarita Català.

El Memorial Democràtic obre les portes.

El Memorial Democràtic va iniciar l'activitat a la nova seu de Peu de la Creu, 4, el 25 d'abril, amb una jornada de portes obertes i amb tot un seguit de visites guiades a les tres exposicions temporals que ha acollit la seva seu durant aquest any: la nova exposició «Vencedors i vençuts»; «De la caiguda a la retirada. Report of Wide World Photo for The New York Times», amb imatges de Robert Capa, David Seymour «Chim» i Auguste Chauvin; i «Catalunya en transició (1971-1980)».

En el cas de la nova exposició «Vencedors i vençuts», la mostra ha estat produïda pel Memorial Democràtic. Aquesta es dividia en 5 àmbits: «Ocupació militar a Catalunya», «Retirada i exili», «Els vencedors», «Els vençuts» i «Esperances enfrontades». Després de quasi tres anys de guerra, Catalunya va ser ocupada per les tropes franquistes. La fi del conflicte va ser doblement terrible per al territori. D'una banda, la derrota portaria desenes de milers de catalans a marxar a l'exili, a ser empresonats i, en el pitjor dels casos, a ser afusellats i enterrats en fosses comunes. De l'altra, la fi de la guerra suposaria la supressió de l'autonomia catalana i la persecució de la seva llengua i cultura. D'aquesta manera, s'iniciaria la llarga nit del franquisme, una dictadura que separaria la societat, fins al darrer moment, entre vencedors i vençuts.

Audiència Memorial a Monistrol de Montserrat.

«Trenquem el silenci, honorem la vostra memòria». El dimecres 6 de maig se celebrà a Monistrol de Montserrat una Audiència Memorial. L'acte va tenir com a objectiu donar la veu als veïns i veïnes de Monistrol que patiren tant la Guerra Civil com la Postguerra perquè exposessin públicament el seu testimoni personal i familiar sobre aquests fets.

L'Audiència fou tota una novetat, ja que és la primera vegada que es feia amb aquest format a Catalunya. Els testimonis tingueren l'oportunitat de trencar el silenci sobre les seves vivències, acompanyats per dues institucions públiques: l'Ajuntament de Monistrol i el Memorial Democràtic. Les institucions públiques escoltaren atentament els testimonis i honoraren les persones.

No es tractà d'una conferència ni tampoc fou un debat ni un diàleg entre els testimonis que hi participaren, ni entre ells i el públic assistent. Aquesta audiència memorial es proposà generar un espai propici per a l'esclarament de la veritat i la reparació moral i simbòlica per a les víctimes d'aquells terribles fets.

Alliberament de Mauthausen. Commemoració internacional del 70è aniversari.

El Memorial Democràtic ha participat en els actes commemoratius amb motiu del 70è aniversari de l'alliberament del camp de concentració nazi de Mauthausen, posant de manifest que es feia memòria de fets terribles del passat i dels milions de víctimes que van patir la mecanització d'una voluntat sistemàtica d'eliminació.

Lliurament del Premi de Recerca en Memòria Democràtica.

El divendres 29 de maig tingué lloc, a la seu del Memorial Democràtic, l'acte de lliurament del Primer Premi de Recerca en Memòria Democràtica. Aquest premi és de caràcter anual i l'atorga el Memorial Democràtic amb la col·laboració del Departament d'Ensenyament. El seu objectiu és distingir treballs de recerca d'estudiants de batxillerat al voltant del foment de la memòria democràtica, entre els anys 1931 i 1980, als Països Catalans.

Homenatge a les víctimes de la deportació.

Enguany fa 70 anys de l'alliberament dels camps de concentració nazis. El Memorial Democràtic ho recordà amb un homenatge a les víctimes i supervivents durant el qual intervingueren testimonis i familiars de persones deportades. Hi participaren, entre d'altres, Mirella Stanzione, deportada al camp de Ravensbrück; Enric Garriga, president de l'Amical de Mauthausen i fill de Marcel·lí Garriga, deportat a Buchenwald; Pablo Iglesias, fill de la deportada a Ravensbrück Mercedes Núñez i membre de l'Amical de Ravensbrück; Jordi Riera, president de l'Associació Triangle Blau i fill del deportat al camp de Mauthausen Josep Riera Borrell; i David Serrano, professor de la Universitat Ramon Llull, que oferí una ponència sobre el repte de la memòria després de la deportació als camps.

Presentació del Banc Audiovisual de Testimonis del Memorial Democràtic.

El 19 de juny Memorial Democràtic presentà al Palau de la Generalitat un dels seus projectes més ambiciosos: el Banc Audiovisual de Testimonis (BAT). El Banc

Lliurament del Premi de Recerca en Memòria Democràtica.

Presentació del Banc Audiovisual de Testimonis del Memorial Democràtic.

Arrelant memòries. Proposta participativa i l'escultura Les memòries de l'arbre, d'Ariadna Díaz i Mireia Oliva.

Arrelant memòries. Representació escènica «La Casa de la Memòria»

«L'infern a la terra». Jornada al voltant dels camps de concentració a Europa (1936-1945).

és l'arxiu d'història oral del Memorial Democràtic. Recull entrevistes sobre les temàtiques i el període de referència d'aquesta institució (1931-1980). Memòries polítiques, històries de vida, vivències personals i familiars sobre la Segona República, la Guerra Civil, la dictadura franquista, l'exili, la lluita per les llibertats democràtiques o la Transició espanyola, tenen cabuda en aquest arxiu. El BAT conté més de 900 entrevistes provinents de 72 projectes de recerca en fonts orals. Actualment es poden consultar 22 projectes amb 403 entrevistes.

Arrelant memòries. Actes memorials.

La jornada, organitzada pel Memorial Democràtic, començà amb una visita guiada a l'exposició «Vencedors i vençuts». Hi participaren dos testimonis: Montserrat Giné, presidenta de l'Associació de Víctimes de la Repressió Franquista a Tarragona (AVRFT), i Enric Pubill, president de l'Associació Catalana d'Expresos Polítics.

Posteriorment, el director del Memorial Democràtic, Jordi Palou-Loverdos, presentà la proposta participativa i l'escultura Les memòries de l'arbre, d'Ariadna Díaz i Mireia Oliva.

Tot seguit es presentà un vídeo sobre la creació de la seu del Memorial Democràtic i s'oferí una visita guiada a l'exposició «Catalunya en Transició (1971-1980)». Hi participà com a testimoni Àngel Colom.

Finalment, a la Capella del Convent dels Àngels del MACBA tingué lloc la representació escènica «La Casa de la Memòria», de Lluís Danés. Aquesta obra ha estat produïda pel Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya, amb música de Xavi Llores i dansa de la ballarina i coreògrafa Sònia Sánchez, i la participació especial de la cantant Marina Rossell.

«L'infern a la terra». Jornada al voltant dels camps de concentració a Europa (1936-1945).

Dins de les activitats que s'han realitzat a l'entorn de l'exposició «Vencedors i vençuts», cal destacar la jornada dedicada a explicar els camps de concentració. La història del segle XX ha estat marcada per diversos i terribles conflictes bèl·lics. Associats a aquests enfrontaments aparegueren diversos camps de concentració, recintes que s'utilitzaren per tancar i privar de llibertat, i en els casos més extrems, eliminar els enemics. Per mostrar les diverses tipologies de camps de concentració que es donaren a Europa entre el 1936 i el 1945, el Memorial Democràtic organitzà la jornada «L'infern a la terra», una jornada on participaren diversos especialistes i testimonis dels camps de concentració que s'habilitaren a Europa i que va servir per explicar el seu funcionament, objectius, condicions de vida, etc., així

com per reflexionar a l'entorn d'aquest sistema represiu que s'utilitzà de manera sistemàtica entre final dels anys 30 i mitjan anys 40. Hi participaren els historiadors Javier Rodrigo, Aram Monfort, Gemma Caballer, Alberto Pellegrini, Marta Simó i Luiza Iordache, així com testimonis que explicaren la seva vivència en camps de concentració a Catalunya i a l'Estat.

Homenatge a Neus Català i les deportades al Conservatori del Liceu.

Enguany es commemorà el 70è aniversari de l'alliberament dels camps nazis i el centenari del naixement de Neus Català. Com a cloenda de les diferents activitats realitzades al llarg de l'any amb relació a l'efemèride, el Memorial Democràtic organitzà un homenatge a Neus Català i les deportades als camps nazis. Aquest homenatge tingué lloc al Conservatori del Liceu el 6 d'octubre.

Els parlaments institucionals en honor a Neus Català i les dones deportades foren a càrrec de la consellera de Governació i Relacions Institucionals i presidenta del Memorial Democràtic, Meritxell Borràs; la presidenta de l'Institut Català de les Dones, Montserrat Gatell; la presidenta de l'Amical de Ravensbrück, Anna Sallès, i la vicepresidenta de l'Amical de Ravensbrück i filla de Neus Català, Margarita Català.

Durant l'acte, l'actriu Mercè Arànega interpretà l'obra de teatre «Neus Català. Un cel de plom», dirigida per Rafel Duran a partir de la novel·la *Un cel de plom* de Carme Martí. Posteriorment, Marina Rossell, cantautora i vicepresidenta de l'Amical de Ravensbrück, cantà temes del disc *Cançons de la Resistència* acompanyada de ballarins de la companyia BCN City Ballet, amb coreografia de Ramon Oller.

En el marc de l'acte d'homenatge, es presentà la reedició del llibre *De la Resistència y la deportación. 50 testimonios de mujeres españolas*, publicat per Neus Català l'any 1984. La reedició, actualitzada i ampliada, ha estat realitzada pel Memorial Democràtic dins la seva col·lecció «Història Oral».

Homenatge a Lluís Companys i a les víctimes de la Guerra Civil i la Dictadura.

Durant tot el mes d'octubre, el Memorial Democràtic participà de diverses maneres en diferents actes d'homenatge a la figura del president Companys, afusellat per la dictadura franquista.

El 15 d'octubre s'esdevingué el 75è aniversari de l'afusellament del president de la Generalitat de Catalunya Lluís Companys. Amb motiu d'aquesta commemoració, el Govern de la Generalitat va aprovar, el 8 de setembre

Homenatge a Neus Català i les deportades al Conservatori del Liceu.

Homenatge a Lluís Companys i a les víctimes de la Guerra Civil i la Dictadura.

Homenatge a Lluís Companys i a les víctimes de la Guerra Civil i la Dictadura.

de 2015, la proclamació del 15 d'octubre com a «Dia nacional en memòria de les víctimes de la guerra civil i les víctimes de la repressió de la dictadura franquista».

En el marc d'aquest dia nacional, la Generalitat de Catalunya organitzà un acte d'homenatge. Aquest s'inicià amb un minut de silenci en record de les víctimes de la Guerra Civil i la dictadura franquista. Posteriorment es projectà un fragment del vídeo del Memorial Democràtic Temps de Memòria i intervingueren víctimes i familiars. Hi participaren Pilar Llopart, supervivent dels bombardejos durant la Guerra Civil a Barcelona; Roser Soler, filla d'Agustí Soler, alcalde de Sant Joan de Vilatorrada afusellat pel franquisme; Valentín Muxí, fill d'exiliats catalans a Xile i cònsol honorífic de Xile a Barcelona; i Carles Vallejo, víctima de tortures per part de la dictadura i president del Memorial de Treballadors de Seat. Així mateix, hi intervingué Mariona Companys, reneboda del president Lluís Companys, i Jorge Auat, fiscal general de la Procuradoria de Crims contra la Humanitat de la República Argentina.

La cloenda musical, amb la col·laboració de l'Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC) i de la Comissió de la Dignitat, fou a càrrec de la Cobla de l'ESMUC, dirigida per Marcel Sabaté, que interpretà «Trencadís».

L'acte també serví per presentar públicament el llibre publicat pel Memorial Democràtic *Lluís Companys: vida, reivindicació i memòria d'un president*. Aquest llibre ha estat realitzat per diversos especialistes en la biografia de Companys. La publicació vol ser un homenatge de la institució a la figura del president màrtir. L'obra es divideix en dues grans parts. Una primera part dedicada a repassar la vida de Lluís Companys fins a la seva mort, i una segona dedicada a la memòria del president.

«Cinema en temps de guerra, exili i repressió 1936-1975».

Aquesta exposició, produïda pel Memorial Democràtic, vol donar a conèixer l'efervescència cinematogràfica que va viure Catalunya durant la Guerra Civil, així com l'alt preu que van haver de pagar molts dels seus professionals durant la dictadura franquista o a l'exili. Catalunya va viure entre el 1936 i el 1975 gairebé quatre dècades de convulsió que van afectar diversos àmbits del país, un d'ells el cinematogràfic. L'exposició mostra alguns fets coneguts, com ara la col·lectivització de les sales de cinema pels sindicats o la tasca del Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya a través de Laya Films. I d'altres que han estat rescatats de l'oblit, especialment les vicissituds biogràfiques de professionals del cinema que van haver de marxar a l'exili o que van ser represaliats.

«Cinema en temps de guerra, exili i repressió 1936-1975»

IV Col·loqui Internacional Memorial Democràtic-ICIP «Del passat al futur: memòria i processos de transició».

Entre el 30 de novembre i el 2 de desembre, al Palau Centelles de Barcelona s'ha celebrat el IV Col·loqui Internacional del Memorial Democràtic. Aquestes jornades s'han coorganitzat amb la col·laboració de l'Institut Català Internacional de la Pau.

L'objectiu d'aquest col·loqui, en què han participat una vintena de ponents, ha estat oferir una aproximació rigorosa a diversos processos transicionals que han tingut lloc a bona part del món des de la fi de la Segona Guerra Mundial fins a l'actualitat. En els processos de transició d'una dictadura a una democràcia o d'un conflicte armat a la pau s'han d'equilibrar les exigències polítiques i jurídiques per tal d'assegurar els drets de les víctimes a la veritat, a la justícia, a la reparació i a les garanties de no repetició. El procés es caracteritza per una combinació de diverses estratègies, judicials i no judicials (persecució de criminals, creació de comissions de la veritat i la reconciliació, reparació a les víctimes pels danys soferts, etc.).

El col·loqui va dedicar la seva darrera sessió a debatre la possibilitat de constituir una Comissió de la Veritat a Catalunya. Un debat on han participat especialistes en diversos camps: història, dret i antropologia forense.

Homenatge a les persones i col·lectius LGTBI represaliades durant el franquisme.

En aquest homenatge van participar-hi Olga Viñuales, doctora en Antropologia i ex-presca política i Carlos Villagrana, doctor en Dret. També hi van intervenir, oferint el seu testimoni, Nàdia Aroca, Paulina Blanco, Nazario Luque, Jordi Grisot i Jordi Petit. Moderarà José Benito Eres, president de l'associació Grup d'Amics Gais (GAG).

L'acte va tenir lloc amb motiu del 45è aniversari de la derogació de la Ley de Vagos y Maleantes, el 20è aniversari de la derogació de la Llei de Perillositat Social i el 40è aniversari de la creació del Front d'alliberament Gai de Catalunya.

IV Col·loqui Internacional Memorial Democràtic-ICIP «Del passat al futur: memòria i processos de transició».

IV Col·loqui Internacional Memorial Democràtic-ICIP «Del passat al futur: memòria i processos de transició».

Homenatge a les persones i col·lectius LGTBI represaliades durant el franquisme.